Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 16 juli 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2004/38/EG — Artikel 13.2 första stycket a — Uppehållsrätt för en unionsmedborgares familjemedlemmar — Äktenskap mellan en unionsmedborgare och en tredjelandsmedborgare — Bibehållen uppehållsrätt för tredjelandsmedborgaren sedan unionsmedborgaren lämnat den mottagande medlemsstaten, varefter äktenskapsskillnad följt — Artikel 7.1 b — Tillräckliga tillgångar — Beaktande av tillgångar tillhörande den make som är tredjelandsmedborgare — Rätt för tredjelandsmedborgare att arbeta i den mottagande medlemsstaten i syfte att bidra till att erhålla tillräckliga tillgångar”

I mål C-218/14,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av High Court (Irland) genom beslut av den 25 februari 2014, som inkom till domstolen den 5 maj 2014, i målet

Kuldip Singh,

Denzel Njume,

Khaled Aly

mot

Minister for Justice and Equality,

ytterligare deltagare i rättegången:

Immigrant Council of Ireland,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta (referent), A. Ó Caoimh och J.-C. Bonichot samt domarna A. Arabadjiev, M. Safjan, M. Berger, A. Prechal och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 23 mars 2015,

* Rättegångsspråk: engelska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Kuldip Singh, genom C. O'Dwyer och R. Haughton, Senior Counsels, P. Brazil, Barrister-at-Law, samt J. Boyle och M. Griffin, solicitors,

— Denzel Njume, genom M. Lynn och R. Haughton, Senior Counsels, samt av P. Brazil och C. Stanley, Barristers-at-Law,

— Khaled Aly, genom M. Lynn, Senior Counsel, A. McMahon, Barrister-at-Law, och E. Lyons, solicitor,

— Immigrant Council of Ireland, genom P. Dillon Malone, Senior Counsel, och A. Lowry, Barrister-at-Law, samt H. Becker, solicitor,

— Irland genom E. Creedon och G. Samuel, båda i egenskap av ombud, biträdda av D. Conlan Smyth, Senior Counsel, samt genom F. O'Sullivan, Barrister-at-Law,

— Danmarks regering, genom C. Thorning och M. Wolff, båda i egenskap av ombud,

— Greklands regering, genom T. Papadopoulou, i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom L. Banciella Rodríguez-Miñón, i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom V. Kaye, i egenskap av ombud, biträdd av B. Lask och G. Facenna, Barristers-at-Law

— Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin, J. Tomkin och C. Tufvesson, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 7 maj 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 7.1 b och 13.2 första stycket a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, s. 77, och rättelse i EUT L 229, 2004, s. 35, och rättelse till rättelsen i EUT L 197, 2005, s. 34).

2 Begäran har framställts inom ramen för tre mål mellan, å ena sidan, Kuldip Singh, Denzel Njume respektive Khaled Aly och, å andra sidan, Minister for Justice and Equality (nedan kallad Minister). Målen rör Ministers beslut att avslå de berörda personernas ansökningar om bibehållen uppehållsrätt i Irland efter äktenskapsskillnad.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skäl 15 i direktiv 2004/38 anges följande:

”Familjemedlemmarna bör omfattas av ett rättsligt skydd för det fall att unionsmedborgaren avlider, skiljer sig, gifter sig eller när ett registrerat partnerskap upplöses. Med respekt för familjelivet och den mänskliga värdigheten samt för att under vissa förhållanden undvika missbruk, bör åtgärder vidtas för att säkerställa att familjemedlemmar som redan uppehåller sig inom den mottagande medlemsstatens territorium får behålla uppehållsrätten uteslutande på personlig grund.”

4 I artikel 2 i förordningen, som har rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1. *unionsmedborgare*: varje person som är medborgare i en medlemsstat.

2. *familjemedlem:*

   a) make eller maka,

   …

3. *mottagande medlemsstat*: den medlemsstat dit unionsmedborgaren reser för att utöva sin rätt att fritt röra sig eller uppehålla sig.”

5 Artikel 3 i direktivet har rubriken ”Förmånstagare”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”Detta direktiv skall tillämpas på alla unionsmedborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i samt på de familjemedlemmar enligt definitionen i artikel 2.2 som följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren.”

6 Artikel 7 i direktivet har rubriken ”Uppehållsrätt för längre tid än tre månader”. Punkterna 1 och 2 i den artikeln har följande lydelse:

1. Varje unionsmedborgare skall ha rätt att uppehålla sig inom en annan medlemsstats territorium under längre tid än tre månader om den berörda personen

a) är anställd eller egenföretagare i den mottagande medlemsstaten, eller

b) för egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen, samt har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i den mottagande medlemsstaten, eller

c) — är inskriven vid en privat eller statlig institution, som är erkänd eller finansierad av den mottagande medlemsstaten på grundval av dess lagstiftning eller administrativa praxis, med huvudsyftet att bedriva studier eller genomgå en yrkesutbildning

– samt har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i den mottagande medlemsstaten samt avger en försäkran till den behöriga nationella myndigheten, i form av en förklaring eller på något annat valfritt likvärdigt sätt, om att han har tillräckliga tillgångar för att kunna försörja sig själv och familjen, så att de inte blir en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under deras vistelseperiod, eller

d) är familjemedlem som följer med eller ansluter sig till en unionsmedborgare som uppfyller kraven i a, b eller c.

2. Uppehållsrätten enligt punkt 1 skall även omfatta familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat när de följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten, förutsatt att unionsmedborgaren uppfyller villkoren i punkt 1 a, 1 b eller 1 c.”

7 I artikel 12 i direktiv 2004/38, som har rubriken ”Bibehållen uppehållsrätt för familjemedlemmar om unionsmedborgaren avlider eller lämnar landet”, föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av andra stycket skall unionsmedborgarens död eller avresa från den mottagande medlemsstaten inte påverka uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som är medborgare i en medlemsstat.

Innan personerna i fråga kan få permanent uppehållsrätt skall de uppfylla kraven i artikel 7.1 a, 7.1 b, 7.1 c eller 7.1 d.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av andra stycket skall unionsmedborgarens död inte leda till förlust av uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat och som har varit bosatta i den mottagande medlemsstaten som familjemedlemmar i minst ett år före unionsmedborgarens frånfälle.

Innan personerna i fråga förvärvar permanent uppehållsrätt skall det fortfarande vara ett krav för uppehållsrätten att de kan visa att de är anställda eller egenföretagare eller att de har tillräckliga tillgångar för sig själva och sina familjemedlemmar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under sin uppehållsperiod samt har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i den mottagande medlemsstaten, eller är medlemmar i en familj som redan är bildad i den mottagande medlemsstaten av en person som uppfyller dessa villkor. ”Tillräckliga tillgångar” skall vara sådana som anges i artikel 8.4.

Den uppehållsrätt som sådana familjemedlemmar har är uteslutande på personlig grund.

3. Unionsmedborgarens avresa från den mottagande medlemsstaten eller unionsmedborgarens död skall inte medföra förlust av uppehållsrätt för unionsmedborgarens barn eller för den förälder som har den faktiska vårdnaden om barnen, oavsett nationalitet, om barnen är bosatta i den mottagande medlemsstaten och inskrivna vid en utbildningsanstalt för att bedriva studier där, förrän deras studier avslutats.”

8 Artikel 13 i direktiv 2004/38 har rubriken ”Bibehållen uppehållsrätt för familjemedlemmar vid äktenskapsskillnad, ogiltigförklaring av äktenskap eller upplösning av registrerat partnerskap”. Punkt 2 i den artikeln har följande lydelse:

”Utan att det påverkar tillämpningen av andra stycket skall äktenskapsskillnad, ogiltigförklaring av äktenskap eller upplösning av registrerat partnerskap som avses i artikel 2.b inte leda till förlust av uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat

a) om äktenskapet eller det registrerade partnerskap som avses i artikel 2 b, när förfarandet för äktenskapsskillnad eller ogiltigförklaring av äktenskapet eller upplösning av det registrerade partnerskapet inleds, har varat i minst tre år, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten …

…

Innan personerna i fråga förvärvar permanent uppehållsrätt skall det fortfarande vara ett krav för uppehållsrätten att de kan visa att de är anställda eller egenföretagare eller har tillräckliga tillgångar för sig själva och sina familjemedlemmar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under sin uppehållsperiod, samt har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i den mottagande medlemsstaten, eller att de är medlemmar i en familj som redan är bildad i den mottagande medlemsstaten av en person som uppfyller dessa krav. ’Tillräckliga tillgångar’ skall vara sådana som anges i artikel 8.4.

Den uppehållsrätt som sådana familjemedlemmar har är uteslutande på personlig grund.”

9 Artikel 14 i direktivet har rubriken ”Bibehållen uppehållsrätt”. I artikel 14.2 föreskrivs följande:

”Unionsmedborgare och deras familjemedlemmar skall ha uppehållsrätt enligt artiklarna 7, 12 och 13 så länge de uppfyller villkoren i dessa artiklar.

… ”

Irländsk rätt

10 2006 års förordning om Europeiska gemenskaperna (fri rörlighet för personer) (European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006, SI 2006 nr 656) (nedan kallad 2006 års förordning) genomför bestämmelserna i direktiv 2004/38 i irländsk rätt.

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

Det första målet vid den nationella domstolen

11 Kuldip Singh är indisk medborgare och kom till Irland den 6 februari 2002 med ett studentvisum. Han uppehöll sig därefter lagligen i Irland.

12 Den 11 november 2005 ingick Kuldip Singh äktenskap med en lettisk medborgare som lagligen arbetade och uppehöll sig i Irland. I äktenskapet föddes den 3 december 2007 ett barn som också är lettisk medborgare.

13 Efter det att domen Metock m.fl. (C-127/08, EU:C:2008:449) hade meddelats, beviljades Kuldip Singh, i enlighet med bestämmelserna i direktiv 2004/38, tillstånd att uppehålla sig i Irland för en period av fem år såsom make till en unionsmedborgare som var bosatt och utövade sina rättigheter enligt EUF-fördraget i den medlemsstaten.

14 Kuldip Singhs maka hade utan avbrott olika anställningar mellan år 2004 och juni 2009.

15 Under år 2009 öppnade och drev Kuldip Singh tillsammans med en partner en pizzeria i Irland i enlighet med ett franchiseavtal som den 29 maj 2009 slutits för en inledande period på tio år. Därefter stod Kuldip Singh för familjens ekonomiska försörjning då makan stannade hemma för att ta hand om parets son.

16 Makarna Singh fick äktenskapliga problem och Kuldip Singhs maka lämnade Irland i februari 2010 samt ingav i september 2010 en ansökan om äktenskapsskillnad i Lettland. Äktenskapsskillnad meddelades den 12 maj 2011.

17 Efter det att äktenskapet upplösts ansökte Kuldip Singh, den 14 december 2011, hos Minister om att få bibehålla det tillstånd att uppehålla sig som han redan erhållit och om att erhålla permanent uppehållstillstånd i Irland med stöd av direktiv 2004/38 och de nationella bestämmelser som antagits för att införliva direktivet. Till stöd för sin ansökan åberopade han att han hade varit gift med en unionsmedborgare, att han var far till en unionsmedborgare och att han uppfyllde alla lagstadgade krav, då hans äktenskap hade varat i minst tre år, varav ett år i Irland. Vid den tiden var Kuldip Singh antingen egenföretagare eller anställd.

18 Genom beslut av den 30 april 2012 avslog Minister dessa ansökningar och angav bland annat följande skäl för detta:

”… eftersom er [före detta maka] lämnade [Irland] år 2010 kan det inte längre anses att hon utövar sina rättigheter enligt unionsfördragen i denna medlemsstat i enlighet med bestämmelserna i regulation 6.2 b i [2006 års] förordning, och hon har inte längre uppehållsrätt i denna medlemsstat enligt regulation 6 i [den förordningen]. Följaktligen kan ni inte … härleda någon uppehållsrätt från er [före detta makas] uppehållsrätt enligt bestämmelserna i nämnda regulation 6.2 b i 2006 års förordning.”

19 Kuldip Singh begärde omprövning av detta beslut och anförde att han hade en personlig rätt att uppehålla sig i Irland i enlighet med regulation 10 i 2006 års förordning, vilken införlivar artikel 13 i direktiv 2004/38.

20 Enheten för omprövning underrättade genom skrivelse av den 12 november 2012 Kuldip Singh om att Minister vid omprövning vidhöll sitt beslut.

21 Med hänsyn till Kuldip Singhs särskilda situation beviljades han emellertid, i samma skrivelse, som en undantagsåtgärd ett ettårigt tillstånd (med möjlighet till förlängning) att vistas i Irland. Med stöd av det tillståndet hade han rätt att uppehålla sig och arbeta där utan arbetstillstånd. Kuldip Singh kunde således, enligt de nationella bestämmelserna, driva näringsverksamhet i Irland.

Det andra målet vid den nationella domstolen

22 Denzel Njume, som har uppgett att han är kamerunsk medborgare, ansökte om asyl i Tyskland den 6 januari 2004.

23 Denzel Njume har angett att han i januari 2005 träffade en tysk medborgare med vilken han hade ett förhållande och därefter levde i Eslohe (Tyskland) i ungefär 18 månader.

24 Denzel Njume reste olagligen in i Irland och ansökte om asyl där den 4 september 2006. Den 4 januari 2007 ingick han äktenskap med sin partner på folkbokföringskontoret i Cork (Irland).

25 Efter det att domen Metock m.fl. (C-127/08, EU:C:2008:449) hade meddelats beviljades Denzel Njume genom beslut av den 3 december 2008, i enlighet med bestämmelserna i direktiv 2004/38, tillstånd att uppehålla sig i Irland för en period på fem år såsom make till en unionsmedborgare som var bosatt och utövade sina rättigheter enligt EUF-fördraget i den medlemsstaten. Samtidigt med detta tillstånd, vilket hade retroaktiv verkan från den 11 oktober 2007, utfärdades ett uppehållskort.

26 Denzel Njume, som därefter fick anställning, har hävdat att han och hans maka utan avbrott levde tillsammans i Irland från slutet av år 2006 till januari 2011, bortsett från tre tiodagars vistelser i Förenade kungariket som syftade till att hans maka skulle söka anställning där. Denzel Djume har hävdat att han med sina egna inkomster försörjde henne mellan åren 2008 och 2011.

27 Genom skrivelse av den 25 februari 2011 underrättades Minister om att Denzel Njumes maka hade lämnat Irland i början av år 2011 och återvänt till Tyskland. I skrivelse av den 25 mars 2011 gjorde Denzel Njume gällande att han, med stöd av regulation 9 i 2006 års förordning som införlivar artikel 12 i direktiv 2004/38, bibehöll sin uppehållsrätt i Irland även i händelse av unionsmedborgarens avresa från den medlemsstaten.

28 Den 14 juni 2011 ansökte Denzel Njumes maka om äktenskapsskillnad i Förenade kungariket.

29 Denzel Njume underrättades genom skrivelse från Minister av den 12 juli 2011 om att regulation 9 i 2006 års förordning inte var tillämplig på hans situation. Genom skrivelse av den 22 juli 2011 underrättade Denzel Njume Minister om ansökan om äktenskapsskillnad.

30 Den 21 december 2011 meddelade High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Förenade kungariket), ett provisoriskt skilsmässointyg i vilken den konstaterade att makarna Njume hade ”levt åtskilda under en sammanhängande period om minst två år som omedelbart föregick ansökan om [äktenskapsskillnad]”. Slutligt beslut om äktenskapsskillnad meddelades den 28 mars 2012.

31 Efter äktenskapsskillnaden ansökte Denzel Njume om bibehållen uppehållsrätt i Irland med stöd av regulation 10 i 2006 års förordning, genom vilken artikel 13.2 i direktiv 2004/38 införlivas.

32 Den 21 september 2012 beslutade Minister att Denzel Njume inte skulle medges sådan uppehållsrätt enligt regulation 10.2 i nämnda förordning.

33 Genom beslut av den 12 september 2013 beviljades Denzel Njume i enlighet med de nationella bestämmelserna ett treårigt tillstånd (med möjlighet till förlängning), att vistas i Irland, det vill säga till den 12 september 2016.

Det tredje nationella målet

34 Khaled Aly, som är egyptisk medborgare, reste in i Irland den 14 mars 2007, med stöd av ett turistvisum enligt vilket han hade rätt att uppehålla sig där till den 14 juni 2007. Den 12 juli 2007 ingick Khaled Aly äktenskap i Irland med en litauisk medborgare. Den 21 augusti 2008 utfärdades med stöd av 2006 års förordning ett uppehållskort till Khaled Aly, vilket hade retroaktiv verkan från den 3 februari 2008. Uppehållskortet gällde i fem år, det vill säga till den 2 februari 2013.

35 Khaled Alys maka arbetade i Irland från den 1 maj 2004 till januari 2009, då hon förlorade sin anställning till följd av den ekonomiska nedgången. Fram till juni 2009 uppbar hon arbetslöshetsersättning. Makarna Aly levde på Khaled Alys inkomster medan hustrun sökte arbete. I mars 2011 reste hon till Förenade kungariket för att arbeta där på en korttidsanställning.

36 I skrivelse av den 14 augusti 2012 underrättade Khaled Aly Irish Naturalisation and Immigration Service (den irländska naturaliserings- och immigrationsmyndigheten, nedan kallad Inis) om att makarna hade separerat under sexmånadersperioden efter det att hans maka flyttat till London (Förenade kungariket). Hon ville stanna kvar i London medan Khaled Aly inte önskade bosätta sig där.

37 Khaled Aly underrättades genom skrivelse av den 3 oktober 2012 från Inis om att myndigheten ämnade återkalla hans tillstånd att uppehålla sig i Irland och han anmodades att yttra sig i frågan.

38 I skrivelse av den 15 oktober 2012 upplyste Khaled Aly Inis om att ett förfarande för äktenskapsskillnad pågick i Litauen och att beslut om äktenskapsskillnad skulle meddelas inom kort. Han gjorde gällande att han hade uppehållsrätt i Irland med stöd av artikel 13 i direktiv 2004/38.

39 Genom beslut av den 12 november 2012 (nedan kallat det omtvistade beslutet) återkallades Khaled Alys tillstånd att uppehålla sig i Irland. I beslutet angavs bland annat följande:

”Inis noterar vidare att [er maka] har lämnat landet och att hon sedan lång tid tillbaka inte har utövat några rättigheter enligt unionsfördragen med stöd av regulation 6.2 i [2006 års förordning]. De omständigheter som låg till grund för att bevilja er tillstånd att uppehålla er föreligger således inte längre, eftersom er härledda rätt enligt bestämmelserna i [2006 års förordning] inte längre gäller, i och med att er maka, som är unionsmedborgare, har upphört att utöva rättigheter enligt unionsfördragen i Irland. Regulation 10.2 i [2006 års förordning] rör bibehållen uppehållsrätt på personlig grund vid äktenskapsskillnad. Eftersom ni emellertid inte är skild och er uppehållsrätt upphörde när [er maka] upphörde att utöva rättigheter enligt unionsfördragen, kan ni inte åtnjuta någon bibehållen uppehållsrätt.”

40 Efter att ha delgetts det omtvistade beslutet inställde sig Khaled Aly enligt begäran hos immigrationsmyndigheten varvid en tjänsteman makulerade hans uppehållskort. Tjänstemannen kontaktade även Khaled Alys arbetsgivare i syfte att hindra Khaled Aly från att fortsätta arbeta.

41 Den 10 december 2012 tillät High Court Khaled Aly att ansöka om rättsprövning av det omtvistade beslutet.

42 Till följd av förfarandet för rättsprövning beviljades Khaled Aly, genom beslut av den 17 december 2012, tillfälligt arbets- och uppehållstillstånd i Irland.

43 Den 12 mars 2013 utfärdade de litauiska myndigheterna ett intyg om äktenskapsskillnad till de berörda personerna.

44 Mot denna bakgrund beslutade High Court att vilandeförklara de tre målen och ställa följande frågor till domstolen:

”1) När ett äktenskap mellan en unionsmedborgare och tredjelandsmedborgare upplöses genom äktenskapsskillnad efter det att unionsmedborgaren lämnat den mottagande medlemsstaten där han eller hon utövade unionsrättigheter och när artiklarna 7 och 13.2 första stycket a i direktiv 2004/38/EG är tillämpliga, bibehåller tredjelandsmedborgaren då därefter uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten? Om frågan besvaras nekande, har tredjelandsmedborgaren uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten under perioden efter det att unionsmedborgaren lämnat den mottagande medlemsstaten fram till dess att äktenskapsskillnad meddelas?

2) Är villkoren i artikel 7.1 b i direktiv 2004/38/EG uppfyllda när en unionsmedborgare som är gift med en tredjelandsmedborgare påstår sig ha tillräckliga tillgångar i den mening som avses i artikel 8.4 i nämnda direktiv när dessa tillgångar delvis utgörs av tredjelandsmedborgarens tillgångar?

3) Om fråga 2 besvaras nekande, har personer såsom klagandena i de nationella målen enligt unionsrätten (bortsett från nämnda direktiv) rätt att arbeta i den mottagande medlemsstaten i syfte att tillhandahålla eller bidra till ’tillräckliga tillgångar’ i den mening som avses i artikel 7 i direktivet?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

45 Förevarande mål rör tre tredjelandsmedborgare vilka, efter att ha ingått äktenskap med en unionsmedborgare som uppehåller sig och arbetar i Irland, i egenskap av makar som följer med eller ansluter sig till en unionsmedborgare i den mottagande medlemsstaten, har förvärvat uppehållsrätt i Irland under en period på mellan tre månader och fem år med stöd av artikel 7.2 i direktiv 2004/38.

46 I samtliga tre nationella mål har den make som är unionsmedborgare, före slutet av nämnda period, lämnat Irland och bosatt sig i en annan medlemsstat medan den make som är tredjelandsmedborgare har stannat kvar i Irland.

47 De makar som är unionsmedborgare har också en tid efter avresan ansökt om äktenskapsskillnad, vilket har lett till att äktenskapen mellan dessa unionsmedborgare och de berörda tredjelandsmedborgarna har upplösts genom rättsliga avgöranden.

Den första frågan

48 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 13.2 i direktiv 2004/38 ska tolkas så, att en tredjelandsmedborgare som har skiljt sig från en unionsmedborgare, och vars äktenskap hade varat i minst tre år innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, kan ha bibehållen uppehållsrätt i den medlemsstaten med stöd av nämnda bestämmelse om den make som är unionsmedborgare lämnade nämnda medlemsstat innan äktenskapsskillnad meddelades.

49 Det ska således fastställas vilka villkor som ska vara uppfyllda för att artikel 13.2 första stycket a i direktiv 2004/38 ska kunna tillämpas och särskilt huruvida unionsmedborgaren, som är make till en tredjelandsmedborgare, måste uppehålla sig i den mottagande medlemsstaten, i enlighet med artikel 7.1 i direktivet, till dess att äktenskapsskillnad meddelas för att tredjelandsmedborgaren ska kunna åberopa artikel 13.2 i direktivet.

50 När det gäller rätten för tredjelandsmedborgare som är familjemedlemmar till en unionsmedborgare att uppehålla sig i den mottagande medlemsstaten, erinrar domstolen inledningsvis om att det av domstolens fasta praxis framgår att de rättigheter som tredjelandsmedborgare har enligt direktiv 2004/38 inte är några självständiga rättigheter för dessa medborgare, utan utgör härledda rättigheter till följd av att en unionsmedborgare har utövat sin rätt till fri rörlighet. Grunden för syftet med och skälen för dessa härledda rättigheter är att det skulle undergräva unionsmedborgarens fria rörlighet att inte erkänna en sådan rätt, eftersom denne då skulle avskräckas från att utöva sin rätt till inresa och uppehåll i den mottagande medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, dom O. och B., C-456/12, EU:C:2014:135, punkterna 36 och 45 och där angiven rättspraxis).

51 Det ska också erinras om att inte alla tredjelandsmedborgare har rätt att resa in och uppehålla sig i en medlemsstat enligt direktiv 2004/38. Endast de som är ”familjemedlemmar”, i den mening som avses i artikel 2.2 i det direktivet, till en unionsmedborgare som har utövat sin rätt till fri rörlighet genom att bosätta sig i en annan medlemsstat än den där han eller hon är medborgare tillerkänns denna rättighet (dom Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punkt 51 och där angiven rättspraxis).

52 För att en familjemedlem till en unionsmedborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den han eller hon själv är medborgare i ska kunna dra fördel av direktiv 2004/38 krävs det vidare enligt artikel 3.1 i detsamma att familjemedlemmen följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren (se dom Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punkt 61).

53 Även enligt artikel 7 i direktiv 2004/38, angående uppehållsrätt för längre tid än tre månader, krävs det att en unionsmedborgares familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat ”följer med” eller ”ansluter sig till” unionsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten för att de ska kunna åtnjuta uppehållsrätt där (dom Metock m.fl., C-127/08, EU:C:2008:449, punkt 86).

54 Av domstolens praxis framgår att kravet på att tredjelandsmedborgaren ska följa med eller ansluta sig till unionsmedborgarens ska förstås så, att det inte avser en skyldighet för makarna att bo tillsammans utan ett krav på att båda två vistas i den medlemsstat där unionsmedborgaren utövar sin rätt till fri rörlighet (se, för ett liknande resonemang, dom Ogieriakhi, C-244/13, EU:C:2014:2068, punkt 39).

55 Tredjelandsmedborgare, som är familjemedlemmar till en unionsmedborgare, kan således göra gällande en uppehållsrätt enligt direktiv 2004/38 endast i den mottagande medlemsstat där nämnde unionsmedborgare är bosatt men inte i någon annan medlemsstat (se, för ett liknande resonemang, dom Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punkterna 63 och 64).

56 Dessutom tillerkänns enligt artikel 7.2 i direktiv 2004/38 unionsmedborgarens familjemedlemmar som är tredjelandsmedborgare och som följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten, uppehållsrätt för längre tid än tre månader, förutsatt att unionsmedborgaren själv uppfyller villkoren i punkt 1 a, 1 b eller 1 c i direktivet.

57 Slutligen följer det av artikel 14.2 i direktiv 2004/38 att en unionsmedborgares familjemedlemmar bibehåller rätten att uppehålla sig inom den mottagande medlemsstatens territorium på grundval av artikel 7.2 i direktivet endast om de uppfyller villkoren i den bestämmelsen.

58 När en unionsmedborgare, som befinner sig i en sådan situation som makorna till klagandena i de nationella målen, lämnar den mottagande medlemsstaten och bosätter sig i en annan medlemsstat eller i tredjeland, uppfyller följaktligen unionsmedborgarens make som är tredjelandsmedborgare inte längre villkoren för att åtnjuta uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten med stöd av artikel 7.2 i direktiv 2004/38. Det ska emellertid prövas huruvida och på vilka villkor nämnde make kan göra gällande en uppehållsrätt på grundval av artikel 13.2 första stycket a i direktiv 2004/38 för det fall äktenskapet efter unionsmedborgarens avresa upplöses genom äktenskapsskillnad.

59 Enligt artikel 13.2 första stycket a i direktiv 2004/38 ska äktenskapsskillnad inte leda till förlust av uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat om ”äktenskapet … när förfarandet för äktenskapsskillnad … inleds, har varat i minst tre år, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten”.

60 Den bestämmelsen svarar således mot syftet i skäl 15 i direktivet, som är att ge familjemedlemmarna ett rättsligt skydd för det fall att unionsmedborgaren avlider, skiljer sig, gifter sig eller när ett registrerat partnerskap upplöses, genom att åtgärder vidtas för att säkerställa att familjemedlemmar som redan uppehåller sig inom den mottagande medlemsstatens territorium får behålla uppehållsrätten uteslutande på personlig grund.

61 Hänvisningen i nämnda bestämmelse till den ”mottagande medlemsstaten”, vilken i artikel 2.3 i direktiv 2004/38 endast definieras med hänvisning till unionsmedborgarens utövande av rätten att fritt röra sig eller uppehålla sig, och till ”när förfarandet för äktenskapsskillnad … inleds” innebär med nödvändighet att uppehållsrätten för unionsmedborgarens make, som är tredjelandsmedborgare, endast kan bibehållas, med stöd av artikel 13.2 första stycket a i direktiv 2004/38, om den medlemsstat där tredjelandsmedborgaren är bosatt är den ”mottagande medlemsstaten” i den mening som avses i artikel 2.3 i direktiv 2004/38 vid den tidpunkt då förfarandet för äktenskapsskillnad inleds.

62 Så är dock inte fallet om unionsmedborgaren, innan ett sådant förfarande inleds, lämnar den medlemsstat där maken är bosatt för att bosätta sig i en annan medlemsstat eller i tredjeland. I en sådan situation har nämligen tredjelandsmedborgarens härledda uppehållsrätt med stöd av artikel 7.2 i direktiv 2004/38 upphört i samband med unionsmedborgarens avresa och kan följaktligen inte längre upprätthållas på grundval av artikel 13.2 a i direktivet.

63 Av detta följer att om unionsmedborgarens make, som är tredjelandsmedborgare, vid den tidpunkt då förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes, hade uppehållsrätt med stöd av artikel 7.2 i direktiv 2004/38, bibehålls den rätten med stöd av artikel 13.2 första stycket a i direktivet såväl under själva förfarandet för äktenskapsskillnad som när äktenskapsskillnad meddelats, förutsatt att villkoren i artikel 13.2 andra stycket i direktivet är uppfyllda.

64 I de tre nationella målen lämnade dock de berörda tredjelandsmedborgarnas respektive maka, som är unionsmedborgare, den mottagande medlemsstaten och bosatte sig i en annan medlemsstat redan innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes.

65 Av punkt 58 ovan framgår att unionsmedborgarens make eller maka som är tredjelandsmedborgare inte längre uppfyller villkoren för att åtnjuta uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten med stöd av artikel 7.2 i direktiv 2004/38 efter unionsmedborgarens avresa.

66 Domstolen konstaterar följaktligen att tredjelandsmedborgarens make eller maka som är unionsmedborgare måste uppehålla sig i den mottagande medlemsstaten i enlighet med artikel 7.1 i direktiv 2004/38 fram till den tidpunkt då förfarandet för äktenskapsskillnad inleds för att tredjelandsmedborgaren ska kunna göra gällande en bibehållen uppehållsrätt på grundval av artikel 13.2 i direktivet.

67 Såsom generaladvokaten har angett i punkt 27 i sitt förslag till avgörande har följaktligen, under sådana omständigheter som i de nationella målen, unionsmedborgarens avresa redan medfört att maken eller makan som är tredjelandsmedborgare och som är bosatt i den mottagande medlemsstaten förlorar sin uppehållsrätt. En ansökan om äktenskapsskillnad som inges därefter kan inte återuppliva den rätten, eftersom det i artikel 13 i direktiv 2004/38 endast talas om ”bibehållen” befintlig uppehållsrätt.

68 Detta innebär inte att en tredjelandsmedborgare under sådana omständigheter som i de nationella målen, inte enligt nationell rätt – vilken kan föreskriva ett mer omfattande skydd – kan tillåtas att fortsätta uppehålla sig i den aktuella medlemsstaten, i likhet med vad som är fallet här (se, för ett liknande resonemang, dom Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 60).

69 I de tre nationella målen beviljades för övrigt klagandena efter äktenskapsskillnaden med stöd av nationell rätt tillfälligt tillstånd att uppehålla sig och arbeta i Irland, vilket gav dem möjlighet att fortsätta att uppehålla sig lagligen i den medlemsstaten, och detta tillstånd kunde i princip förlängas, enligt vad som framgår av beslutet om hänskjutande.

70 Mot bakgrund av vad ovan anförts ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 13.2 i direktiv 2004/38 ska tolkas så, att en tredjelandsmedborgare som har skilt sig från en unionsmedborgare och vars äktenskap hade varat i minst tre år innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, inte kan ha bibehållen uppehållsrätt i den medlemsstaten med stöd av nämnda bestämmelse om den make som är unionsmedborgare lämnade nämnda medlemsstat innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes.

Den andra frågan

71 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 7.1 b i direktiv 2004/38 ska tolkas så, att unionsmedborgaren för egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen även när dessa tillgångar delvis utgörs av makens eller makans – som är tredjelandsmedborgare – tillgångar.

72 Av beslutet om hänskjutande framgår att det i de tre nationella målen hade fastställts att den maka som är unionsmedborgare, före avresan från den mottagande medlemsstaten, under en viss period inte arbetade i den medlemsstaten utan att det var den make som är tredjelandsmedborgare som tack vare inkomster från verksamhet i den medlemsstaten försörjde familjen.

73 Det följer av artikel 7.1 b och 7.2 i direktiv 2004/38 att familjemedlemmarna till en unionsmedborgare, oberoende av vilken nationalitet de har, har rätt att följa med och ansluta sig till unionsmedborgaren, när denne är bosatt i en annan medlemsstat utan att där vara arbetstagare eller egenföretagare, under förutsättning att unionsmedborgaren för egen och för sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar samt en heltäckande sjukförsäkring i den mottagande medlemsstaten (dom Ibrahim och Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, punkt 28).

74 Domstolen har redan tidigare slagit fast att uttrycket ”har” tillräckliga tillgångar i den bestämmelsen ska tolkas så, att det är tillräckligt att unionsmedborgarna kan förfoga över sådana tillgångar, utan att det i denna bestämmelse uttrycks något krav på tillgångarnas ursprung. Tillgångarna kan således, enligt domstolen, exempelvis komma från en tredjelandsmedborgare (se dom Alokpa och Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, punkt 27 och där angiven rättspraxis).

75 Domstolen har nämligen också slagit fast att en tolkning av villkoret om tillräckliga tillgångar som innebär att den berörda personen själv ska ha sådana tillgångar utan att i detta avseende kunna dra fördel av en medföljande familjemedlems tillgångar, skulle innebära att det till detta villkor, såsom det lyder enligt direktiv 2004/38, lades ett krav angående tillgångarnas ursprung, som skulle utgöra en oproportionerlig inblandning i utövandet av den grundläggande rätt att fritt röra sig och uppehålla sig som föreskrivs i artikel 21 FEUF, eftersom kravet inte är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet, nämligen att skydda en medlemsstats offentliga medel (se, för ett liknande resonemang, Zhu och Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, punkt 33).

76 Härav följer att den omständigheten att en del av de tillgångar som unionsmedborgaren disponerar över härrör från tillgångar som maken eller makan, som är tredjelandsmedborgare, har erhållit genom verksamhet i den mottagande medlemsstaten, inte utgör hinder för att det anses att villkoret i artikel 7.1 b i direktiv 2004/38, om att tillgångarna ska vara tillräckliga, är uppfyllt.

77 Mot bakgrund av vad ovan anförts ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 7.1 b i direktiv 2004/38 ska tolkas så, att unionsmedborgaren för egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen även om dessa tillgångar delvis utgörs av makens eller makans – som är tredjelandsmedborgare – tillgångar.

Den tredje frågan

78 Med hänsyn till svaret på den andra frågan saknas anledning att besvara den tredje frågan.

Rättegångskostnader

79 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **Artikel 13.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG ska tolkas så, att en tredjelandsmedborgare som har skilt sig från en unionsmedborgare och vars äktenskap hade varat i minst tre år innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, inte kan ha bibehållen uppehållsrätt i den medlemsstaten med stöd av nämnda bestämmelse om den make som är unionsmedborgare lämnade nämnda medlemsstat innan förfarandet för äktenskapsskillnad inleddes.**

2) **Artikel 7.1 b i direktiv 2004/38 ska tolkas så, att unionsmedborgaren för egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen även om dessa tillgångar delvis utgörs av makens eller makans – som är tredjelandsmedborgare – tillgångar.**

Underskrifter